

PRZEWORSK

MAŁE *jest*
piękne

PRZEWODNIK
DLA TURYSTÓW

Przeworsk – krótka informacja o mieście 4

Historia Przeworska 5

Zabytki miasta 9

- Pałac i park Lubomirskich (obecnie Muzeum w Przeworsku Zespół Pałacowo-Parkowy)
- Kościół i klasztor oo. Bożogrobców
- Przeworski ratusz i rynek
- Kościół i klasztor oo. Bernardynów w Przeworsku

Przeworsk od A do Z 22

- Dojazd
- Gastronomia
- Kolej wąskotorowa Przeworsk - Dynów
- Muzeum w Przeworsku Zespół Pałacowo-Parkowy
- Okolice Przeworska - atrakcje turystyczne
- „Pastewnik”
- Ratusz
- Słonie
- Zakupy
- Zakwaterowanie

Program pobytu w Przeworsku 28

- Program jednodniowy
- Plan na weekend

PRZEWORSK

Fot. J. Sagan

Fot. K. Ignas

Fot. Archiwum Starostwo Powiatowe w Przeworsku

PRZEWODNIK
DLA TURYSTÓW

Miasto w województwie podkarpackim, w powiecie przeworskim, na Podgórzu Rzeszowskim, położone nad Mleczką, oddalone od przejścia granicznego z Ukrainą w Medyce o ok. 60 km. W latach 1975-1998 miasto administracyjnie należało do województwa przemyskiego. Miasto liczy ok. 16 tys. mieszkańców. Nazwa miasta wiąże się ze staropolskim słowem „przewora”, oznaczającym zaporę, granicę, przeszkodę, a wskazującym na Przeworsk jako gród będący twierdzą graniczną polsko-ruską. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z roku 1281. W 1393 r. Przeworsk – własność Jana z Tarnowa herbu Leliwa – otrzymał z rąk króla Władysława Jagiełły prawa miejskie.

Wieża ratuszowa - zwieńczenie - herb Leliwa i symbol prawa kary śmierci. Fot. J. Sagan-Thomas

Przeworsk nad Mleczką, pierwotna majątność Tarnowskich, otrzymał prawa miejskie już w 1393 r. od króla Polski Władysława Jagiełły. Był miastem prywatnym, ściśle zależnym od pierwszego właściciela, Jana z Tarnowa i jego spadkobierców. Leżąc na ważnym szlaku handlowym, przy drodze ze Lwowa, w kierunku na Kraków – miasto dynamicznie się rozwijało i w XV w. mogło poszczycić się dwoma murowanymi gotyckimi kościołami i ratuszem.

Od końca XV w. zaczęto opasywać je wałami ziemnymi, a kościół i klasztor oo. Bożogrobców włączono w system obronny miasta. Także nowo wybudowany klasztor oo. Bernardynów na wschodnim krańcu miasta powstrzymywał wrogów i dawał schronienie mieszkańcom w czasie napadów. Centralne miejsce Rynku zajmował ratusz, a w obrębie murów miejskich w 1512 r. istniało 13 wąskich i ciasnych uliczek. Do miasta przylegały cztery przedmieścia: Łańcuckie, Jarosławskie, Pruchnickie i Kańczuckie. Przeworsk w XV i XVI w., był drugim po Przemyśle miastem powiatowym w ziemi przemyskiej.

Civitas Prevorskensis (obraz H. Drozda). Fot. H. Górecki, ze zbiorów Muzeum w Przeworsku

W związku z licznymi najazdami wojsk nieprzyjacielskich, miasto zostało obwarowane nowymi murowanymi fortyfikacjami, z trzema bramami zamykanymi na noc. Ich utrzymanie we właściwym stanie technicznym i obronę w czasie najazdów zapewniały cechy rzemieślnicze. Miasto dotykały też liczne klęski i nieszczęścia. Najdotkliwsiymi z nich były napady Tatarów i Wołochów w latach 1488–1489, następnie wojny kozackie, czasy potopu szwedzkiego, konfederacja barska – to kolejne nieszczęścia, które niszczyły miasto.

W następnych stuleciach Przeworsk przechodził w ręce nowych właścicieli, po Tarnowskich przyszli Kostkowie, Ostrogscy i w 1621 r. – Lubomirscy. Kolejni dziedzice stali na straży interesów miasta, dbali o jego rozwój, nadając mu liczne przywileje i uzyskując je od władców Polski, przyczyniając się do wzmocnienia pozycji Przeworska i pod-

noszenia dobrobytu jego mieszkańców. Pomyślny okres w rozwoju miasta zamknął przełom XVII i XVIII w. - czas epidemii. Przywleczone głównie ze Wschodu: dżuma, ospa wietrzna i dur brzuszny dziesiątkowały ludność miasta.

Kiedy w 1772 r. nastąpił I rozbiór Polski Przeworsk dostał się pod panowanie austriackie i został siedzibą urzędu powiatowego przynależnego do cyrkułu rzeszowskiego. Czasy zaborów przyniosły dalszy upadek miasta. Rozebrano wówczas usytuowany za ratuszem kościółek pw. św. Katarzyny i zburzono bramy miejskie. Na domiar nieszczęść, miasto w 1849 r. nawiedziła epidemia cholery przyniesiona przez wojska rosyjskie wracające z walk na Węgrzech.

Miasto Przeworsk przestało być własnością prywatną, stając się Królewskim Wolnym Miastem w Królestwie Galicji i Lodomerii na mocy ustawy gminnej z 1862 r. Rok 1867 przyniósł autonomię i wprowadzenie wielu swobód obywatelskich. W tym czasie Galicja była najslabiej zurbanizowaną częścią Polski porozbiorowej, a Przeworsk wyglądem przypominał inne miasta galicyjskie z 2 połowy XIX w. Pod koniec XIX w. liczył 333 domy, z przewagą budynków drewnianych, parterowych, gęsto stojących wzdłuż niebrukowanych uliczek. W pierwszym dziesięcioleciu XX w. Przeworsk liczył ok. 3200 mieszkańców.

Dzięki przyłączeniu w 1922 r. Bud Przeworskich, a wraz z nimi cukierni, Przeworsk uzyskał nowe źródło dochodów, przeznaczonych na budowę elektrowni miejskiej w 1926 r., budowę szkoły żeńskiej, wieży wodnej przy ratuszu, naprawę dróg miejskich i oświetlenia. Po przyłączeniu w 1934 r. wsi Mokra Strona zyskało także tereny rolnicze. Stare miasto w latach 30. XX w. skupione było wokół Rynku i głównej ulicy miasta, którą wówczas była ulica Piłsudskiego, gdzie zlokalizowane były sklepy, zakłady rzemieślnicze oraz siedziby urzędów: zarządu miejskiego, sądu, starostwa powiatowego, urzędu skarbowego. W pobliżu Rynku usytuowane były trzy kościoły katolickie i synagoga. W obrębie tej najstarszej części miasta znajdowała się również szkoła

męska, rzeźnia i elektrownia miejska i to ta, najstarsza część integrowała pozostałe.

W czasie II wojny światowej okupant nie oszczędził również przeworskich zabytków. Najpierw hitlerowcy spalili synagogę, domy żydowskie przy ul. Kazimierzowskiej, dom

Synagoga. Fot. z Archiwum Muzeum w Przeworsku

rabina z biblioteką. Stary Sąd pamiętający czasy sądów ziemskich został rozebrany, zburzono XVI-wieczne mury obronne, z wież kościelnych zdjęto dzwony. Także łupem okupanta padł Pałac Lubomirskich, skąd wywieziono 38 skrzyń sreber artystycznych, dzieła sztuki światowej klasy i pamiątki narodowe. Władze okupacyjne zdecydowały o usunięciu pomnika króla Władysława Jagiełły.

Pozdrowienie z Przeworska. Ratusz. Pocztówka wydana nakładem Mendla Adolfa z Przeworska, Wiedeń, 1899 r. Z Archiwum Muzeum w Przeworsku.

PAŁAC I PARK LUBOMIRSKICH
(OBECNIE MUZEUM W PRZEWORSKU
ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY).....10

KOŚCIÓŁ I KLASZTOR
OO. BOŻOGROBCÓW.....14

PRZEWORSKI RATUSZ I RYNEK.....16

KOŚCIÓŁ I KLASZTOR
OO. BERNARDYNÓW.....19

PAŁAC I PARK LUBOMIRSKICH (OBECNIE MUZEUM W PRZEWORSKU ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY)

Numer na mapie: 04
ul. Park 2, 37-200 Przeworsk

Przy dawnym trakcie ruskim (obecnej międzynarodowej trasie E-4) znajdowała się brama wjazdowa, prowadząca w głąb krajobrazowego parku i rezydencji Lubomirskich. Za bramą usytuowana była kordegarda, wzniesiona ok 1923 r., wyglądem nawiązująca do architektury pałacu. Wcześniej znajdowała się tu budowla drewniana, istniejąca do I wojny światowej, podczas której została zniszczona.

Pałac Lubomirskich położony wśród rozległego parku, na zachodnim krańcu miasta, wzniesiony został dzięki właścicielce Łańcuta, księżnej Izabeli Lubomirskiej dla jej wychowanka Henryka Lubomirskiego.

Pałac Lubomirskich. Fot. K. Ignas

Z księciem Henrykiem związana była romantyczna legenda: w pobliskim zamku w Łańcutie mieszkała księżna Izabela Lubomirska, najbogatsza kobieta ówczesnej Europy, otoczona przepychem i bogactwami spędziła życie na podróżach. Mimo ciekawego życia miała niespełnione marzenie, chociaż była matką czterech córek – marzyła o męskim potomku. Pewnej zimy wybrała się na bal do Równego na Wołyniu, do Józefa Lubomirskiego, dalekiego krewnego swojego męża. Tam ujrzawszy dziecię - Henryczka, syna Ludwika i Józefa Lubomirskich zakochała się w nim bez pamięci. Bez wiedzy rodziców ukryła chłopca w futrzanej muflce i pośpiesznie opuściła pałac w Równem, dając po drodze znać matce i ojcu gdzie jest dziecko. Księżna Izabela a wraz z nią cały łańcucki zamek oszaleli na punkcie Henryczka. Henryczek - chłopiec o ślicznej buzi, czarnych oczach i zło-

tych lokach stał się „modelem” dla najznamienitszych artystów tamtej epoki, którzy z chęcią go portretowali i rzeźbili. Przybrana matka nie szczędziła pieniędzy zatrudniając dla Henryczka nauczycieli: tańca, śpiewu, fechtunku, jazdy konnej, gry na harfie i klawikordzie, a gdy dorósł podarowała mu pałac w Wiedniu i zakupiła od swoich córek Przeworsk, w którym wybudowała mu pałac. Tyle legenda, a w rzeczywistości budowla stała na zrębach skromnego, renesansowego dworu, na przełomie XVIII i XIX w. Pałac w stylu angielskiego klasycyzmu był dziełem wybitnych architektów tamtego okresu: Jana Griesmayera i Christiana Piotra Aignera. Lata 50. XIX w. przyniosły przebudowę obiektu dokonaną przez Feliksa Książarskiego. Piętro ozdobił salon szklany w formie drewnianej oszklonej werandy, rozebrany ok. 1918 r. Od strony wschodniej siedziba Lubomirskich posiadała szereg ozdobnych daszków, drewnianych balkonów z żeliwnymi wspornikami i balustradami.

Wnętrzny wystrój pałacu był dziełem Aignera i współpracującego z nim Fryderyka Baumana oraz Antoniego Baumana - syna Fryderyka,

Salve - nad wejściem do pałacu Lubomirskich. Fot. K. Ignas

który ozdobił sztukateriami salony na piętrze. Apartamenty mieszkalne o skromniejszym wystrój znajdowały się na parterze pałacu, salony i pokoje reprezentacyjne - na piętrze. Wyjątek stanowiła biblioteka, ulokowana na paterze pałacu, z imponującym księgozbiorem, dokumentami archiwalnymi i pamiątkami narodowymi, do 1944 r. liczyła ok 2 400 woluminów, z wydawnictwami sięgającymi XVI i XVII w. Pałac miał system ogrzewania meisnerowskiego, zaprojektowany ok. 1827 r. przez Józefa Bema, kanały powietrzne - elementy dawnego ogrzewania do dziś zachowały się w murach pałacu.

Rozgłoszyszał pałac w Przeworsku za czasów ks. Henryka Lubomirskiego, kuratora Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, założyciela Muzeum im. Lubomirskich we Lwowie, kolekcjonera i konesera dzieł sztuki. Kolejnymi właścicielami pałacu byli: Jerzy Henryk Lubomirski – syn Henryka, pierwszy ordynat przeworski, kurator Ossolineum, i współtwórca Polskiej Akademii Umiejętności, wielki przyjaciel Zygmunta Krasińskiego oraz Andrzej Lubomirski – syn Jerzego, drugi ordynat przeworski, kurator Ossolineum, działacz gospodarczy, poseł na sejm. Pałac do wybuchu II wojny światowej służył nie tylko ze wspaniałości domu, był także ośrodkiem życia kulturalnego i towarzyskiego miejscowej arystokracji i ziemiaństwa.

Pałac usytuowano w rozległym parku, pełnym starodrzewia: platanów, tulipanowców, dębów, lip i jesionów, sosny amerykańskiej,

wiązów, stał tam też pawilon, gdzie m.in. hodowano rzadkie gatunki ptaków egzotycznych. W Inwentarzu majątku Lubomirskich z 1798 roku widniał jako „ogród włoski”. Część parku zwana „parkiem dolnym” miała cechy parku francuskiego z unikalną aleją grabową, w „parku górnym” zachowała się aleja lipowa.

Za czasów ostatniego właściciela Andrzeja Lubomirskiego, na przełomie XIX i XX w. nastąpiły niewielkie przekształcenia, część parku została otoczona wysokim murem z czerwonej cegły.

Na terenie parku znajdują się do dziś zabudowania należące do kompleksu pałacowego: oficyny – kuchenne i gościnną, stajnię z powozownią, dom koniuszego, domek ogrodnika i oranżeria. Obecnie

park Przeworski obejmuje powierzchnię ok. 12 ha. W sąsiedztwie pałacu znajduje się licząca ponad 300 lat, lipa drobnolistna, którą podobno posadził sam król Polski Jan III Sobieski.

Obecnie w dawnym Pałacu Książąt Lubomirskich znajduje się Muzeum. Muzeum istnieje od 1958 r. Powstało z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Przeworska, pierwszym kustoszem był Józef Benbenek. Zbiory początkowo mieściły się w salach ratusza miejskiego. Od roku 1974 Muzeum znajduje się w dawnej siedzibie Książąt.

Na parterze muzeum znajdują się pamiątki obrazujące bogatą historię, kulturę materialną i duchową Przeworska i najbliższej okolicy. Na uwagę zasługują dokumenty królów Polski i właścicieli miasta: Ostrogskich i Lubomirskich dla Przeworska, oraz muzealia pokazujące życie codzienne mieszkańców miasta i najbliższych okolic: pamiątki po rodach mieszczańskich, judaika, pamiątki po cechach rzemieślniczych oraz kolekcje strojów mieszczańskich i ludowych z XVIII-XX w. Pięknie prezentuje się pokój mieszczański

Muzeum w Przeworsku - wnętrza pałacowe - kuchnia. Fot. K. Ignas

z wyposażeniem XIX-wiecznym, izba wiejska i sprzęty codziennego użytku.

Na pierwszym piętrze pałacu znajdują się wnętrza pałacowe z szeregiem salonów o charakterze reprezentacyjnym: Paradna klatka schodowa, Sala Balowa, Jadalnia, Salon Różowy oraz pokoje prywatne: Buduar Księżnej, Gabinet Księcia, Sypialnia, Garderoba oraz Kredens oraz schody kuchenne dla służby. Dekoracja architektoniczna i wystrój wnętrz pochodzą głównie z 1 poł. XIX w., meble i elementy wyposażenia głównie w stylu klasycyzmu, empire'u i biedermeieru po części pochodzące z dawnego wyposażenia pałacu. Do najcenniejszych eksponatów należy m.in. fortepian koncertowy berlińskiej marki Bechstein z 1865 r.

W dawnych stajniach cugowych prezentowana jest historia straży pożarnych z Przeworska i okolicy od 2. poł. XIX w. do czasów współczesnych. Kolekcja pożarnicza jest różnorodna, od sikawek konnych, hełmów paradnych i bojowych, poprzez sprzęt bojowy, urządzenia sygnalizacyjne, umundurowanie, po odznaczenia strażackie. Uzupełnieniem tej bogatej kolekcji są fotografie oddziałów straży ogniowej z Przeworska i z regionu, strażnic i remiz, dętych orkiestr strażackich oraz zdjęcia z zawodów pożarniczych. Ponadto w dawnej powozowni prezentowana jest historyczna kolekcja powozów z końca XIX i pocz. XX w. będących depozytem Muzeum Zamku w Łańcuchu.

Muzeum Pożarnictwa - ekspozycja sikawek. Fot. G. Szraj

KOŚCIÓŁ I KLASZTOR OO. BOŻOGROBCÓW

Numer na mapie: 01
ul. Krakowska 1, Przeworsk

Ten najstarszy kościół w mieście, znajdował się na zachodnim krańcu miasta, na wzgórzu, zwanym Kniazim Grodziszczem, wzniesionym na około 9 m ponad poziom doliny dawnego koryta rzeki Mleczki, opływającej wzgórze od strony południowej i częściowo zachodniej. Zakola i moczary Mleczki, tworząc w czasach średniowiecznych naturalną zapórę, broniły wrogom dostępu do Przeworska.

Świątynia od strony północnej otoczona była murami obronnymi, które stanowiły nie tylko zabezpieczenie przed wrogiem, ale wyznaczały także przestrzeń miejską. Przeworsk zaczęto otaczać murami obronnymi już w 1512 r., prace przy ich budowie trwały do ok. 1527 r. Mury zbudowane z cegły, wzmocnione były basztami i bramami. W obrębnie obwarowań kościelnych zachowała się do dziś jedyna baszta z tamtego czasu., która do roku 1910 pełniła rolę dzwonnicy dla „Sylwestra”, dzwonu który

jako jeden z niewielu ocalał z pożogi wojennej.

Kościół i kanoniję ufundował Rafał z Tarnowa i Jarosława, kasztelan wojnicki i starosta lwowski oraz jego syn – Rafał z Jarosława i Przeworska, podkomorzy przemyski, kasztelan sandomierski i marszałek Królestwa Polskiego

dla Kanoników Regularnych Stróżów Grobu Pańskiego zwanych Miechowitami lub Bożogrobcami. Bożogrobcy zostali sprowadzeni do Polski przez Jakśę z Miechowa, który osadził ich w swoich dobrach w Miechowie, (zakon ten był zakonem rycerskim i podobnie jak templariusze czy joannicy powstał w Ziemi Świętej w początkach XII w., w okresie wypraw krzyżowych). Budowę świątyni rozpoczęto w 1430 r., a skończono w 1473 r. Bożogrobcy byli gospodarzami przeworskiej świątyni do 1846 r. (w 1819 r. zakon Bożogrobców uległ kasacji), później duszpasterstwo przejęli księża diecezji przemyskiej.

Bazylika Św. Ducha. Fot. K. Ignas

Kościół i klasztor zbudowano z cegły i ozdobiono zendrówką, układaną w romby i krzyże. Zewnętrzna architektura budynku, oprócz obniżonego dachu (śląd dawnego jest widoczny na ścianie wieży kościelnej od strony wschodniej) zachowała swój dawny gotycki wygląd, a nad miastem niezmiennie od XV w. górował herb bożogrobców – krzyż jerozolimski z podwójnymi poprzecznymi ramionami, wieńczący wieżę kościelną. W roku 1785 zmieniono dach na wieży, nadając mu kształt hełmu barokowego i pokryto blachą miedzianą. W czasie pierwszej wojny światowej, austriackie władze zarekwirowały blachę, zastępując ją ocynkowaną. Natomiast na kościele dach obniżono w 1845 r. i pokryto blachą żelazną (pierwotnie kryty był gontem).

Wypośażenie świątyni było wyjątkowe: Ołtarz główny zwany Wielkim Ołtarzem z figurą ukrzyżowanego Chrystusa, o bogatej dekoracji roślinnej i figuralnej, powstał w 1693 r., ufundowany przez ówczesnego prepozyta Franciszka Chodowicza na 300-lecie erygowania parafii, zachowała się chrzcielnica spiżowa z roku 1400; obraz epitafijny z ok. 1492 r. z przedstawieniem fundatora świątyni - Rafała Tarnowskiego z rodziną oraz XV - wieczne płyty nagrobne Rafała Tarnowskiego i Anny z Szamotuł; XVII – wieczne stalle, nad którymi z prawej strony wkomponowano oszkloną loggię dla członków rodziny Lubomirskich, bogato rzeźbiona ambona z figurami ewangelistów z 713 r.; barokowe ołtarze boczne i chór. Ponadto XVIII - wieczne obrazy zakonnik bernaudyńskiego - malarza Franciszka Lekszyckiego.

Wnętrze bazyliki św. Ducha, msza św. podczas parady turków. Fot. K. Uchman

W roku 1692 od strony wschodniej dobudowano do kościoła kaplicę Grobu Pańskiego, z grobem Chrystusa, będącą wierną kopią wnętrza kaplicy jerozolimskiej. W grób ten wkomponowano złożony krzyż jerozolimski z fragmentem skały - relikwii z Grobu Jezusa w Jerozolimie. Kaplica zdobiona jest XVIII-wiecznymi freskami na kopule ze scenami biblijnymi, oraz z polichromią „Zmartwychwstanie” naprzeciwko wejścia, epitafiami Teresy i Henryka Lubomirskich (właścicieli Przeworska) oraz barokowymi ołtarzami bocznymi jest dziś miejscem odwiedzin pątników z całej Polski.

Kościół od strony południowej łączył się z gotycką kanonią - klasztorem Bożogrobców arkadowym przejściem. Od strony wschodniej znajdowała się brama główna wiodąca do świątyni, w kształcie kapliczki, wybudowana w 1640 r. Brama była wyższa niż obecnie i miała główny wjazd pośrodku, oraz dwie furty po bokach - dla pieszych. Na jej szczycie umieszczony był zegar i loggia.

PRZEWORSKI RATUSZ I RYNEK

Numer na mapie: 05
ul. Rynek 1, 37-200 Przeworsk

Ratusz był siedzibą władz miejskich i wizytówką miasta, z jednym w okolicy zegarem na wieży, zwieńczonej na szczycie symbolem prawa karania śmiercią – ręką z mieczem. Z dokumentu wystawionego przez właściciela Rafała Tarnowskiego w roku 1473 wynika, że ratusz już w tym czasie istniał i najprawdopodobniej wznosił go Wacław Klepacz, budowniczy pozostający w służbie zamkowej. Został gruntownie przebudowany dwa wieki później. Był budowlą jednokondygnacyjną, z drewnianą wieżą. Według opisów z księgach miejskich w 2. poł. XIX w. ratusz był jednopiętrowy, mocno zniszczony, z siedmioma pomieszczeniami: kuchnią, spiżarnią, pomieszczeniem kasowym, dwoma aresztami, dwoma sklepami, dwiema piwnicami i stajnią. Do końca XIX wieku parter ratusza użytkowany był jako zajazd. Tu mieścili się także miara i waga. Natomiast piętro ratusza przeznaczone było na biura magistratu i sądu burmistrzowsko - wójtowsko – ławniczego. Sądy te do końca XVIII w. wydawały wyroki śmierci, a miecz katowski był w ratuszu jeszcze w 1820 r. Piwnica służyła dawniej na więzienie. Po zorganizowaniu państwowego sądownictwa część pomieszczeń piętrowych zajęła szkoła męska, a od 1903 roku szkoła żeńska.

Wieża ratusza. Fot. R. Bartnik

W roku 1909 Rada Miasta Przeworska zadecydowała o rozpoczęciu poważnego remontu ratusza, łącznie z popsutym wówczas zegarem. Zmieniono wówczas konstrukcję dachową ratusza, pokrywając go dachówką karpiową, którą przy kolejnym remoncie zastąpiono blachą, wykonano również nową, drewnianą wieżę z loggią obitą blachą. Od strony południowej dobudowano wieżę wodną i pomieszczenia dla Ochotniczej Straży Pożarnej, oraz wozownię, stajnię, magazyny i areszty. W latach 30. XX w. z wieży ratuszowej w niedzielę i święta w południe wygrywano hejnał miasta, skomponowany przez przeworszczanina Stanisława Marca.

Na rynku wokół ratusza koncentrowało się życie w mieście, tu publicznie wykonywano wyroki sądowe – kary chłosty i kary śmierci (do końca XVIII w.), tu handlowano na targach i jarmarkach. W Przeworsku odbywały jarmarki roczne: na Trzech Króli, na św. Walentego, na św. Zofię, na św. Jakuba Apostoła oraz na Święto Podwyższenia Krzyża (14 września). Były to jarmarki czterodniowe, w rzeczywistości trwające nawet tydzień. Cotygodniowy przeworski targ wyznaczony był na poniedziałek. Początek XX w. przyniósł decyzję miejscowych władz o wprowadzeniu nowych sześciu dni w roku na roczne targi, a targi w tygodniu odbywały się w poniedziałek, środę i piątek.

Ozdobą rynku była głęboka studnia z pięknym przykryciem, dostarczająca mieszkańcom wody pitnej. Studnię tę najprawdopodobniej wybudował Marcin Borelowski, z zawodu blacharz i studniarz, znany jako jeden z dowódców powstania styczniowego. Rynek oświetlano dużymi, szklanymi latarniami naftowymi, było ich ok. 20, a zapalano je jedynie w bezksiężycowe noce.

Na przełomie wieku XIX i XX w. w pejzażu miejskim można było dostrzec na rynku „pojazdy publiczne” – dorożki, z oszklonymi latarniami po obu bokach, zimą kryte. Do tych pojazdów fiakrzy mieli dobrać konie spokojne i „dobrze objeżdżone”. Najpopularniejszą trasą była „z kolei” do centrum miasta i w odwrotnym kierunku, dowóz na tej trasie był całodobowy. Niełatwo było zostać fiakrem, trzeba było mieć ukończony 18 rok życia, „być silnym, trzeźwym, przytomnym i nieospałym, świadomym jeżdżenia i obeznanym dokładnie z miejscowością, bez żadnych widocznych i odrażających ułomności”. Postój dorożek znajdował się w centrum miasta – przy ulicy Fiakierskiej, w okolicach rynku.

Studnia na przeworskim rynku, w tle ratusz. Fot. A. Łączkowski, 1943 r. - ze zbiorów Muzeum w Przeworsku

Ratusz i rynek otaczały mieszczańskie kamieniczki, od strony północnej ratusz sąsiadował z synagogą (dziś nieistniejąca) i ulicą Kazimierzowską, zamieszkałą przez ludność żydowską.

Przeworskiego rynku nie oszczędziły też nieszczęścia: nocą z 25 na 26 kwietnia 1930 r. w dzielnicy żydowskiej przy ul. Kazimierzowskiej w Przeworsku pojawił się ogień. O nieszczęściu oznajmił bijący z wieży kościoła farnego dzwon Sylwester. Pomimo działań miejscowej i okolicznych straży pożarnych, warunki i okoliczności towarzyszące pożarowi (wiatr i brak wody) sprawiły, że trudno było ugasić ogień. Zaczęły płonąć kamieniczki mieszczańskie przy północnej pierzei rynku, zagrożony pożarem był sam ratusz, który mieszczanie polewali wodą, by w ten sposób uchronić go przed ogniem. Dopiero pomoc wojska z Jarosławia i motorowego sprzętu hrabiego Potockiego z Łańcuta sprawiły, że pożar przestał się rozprzestrzeniać. Było zagrożenie, że pożar obejmie całe stare miasto. Dogaszanie pogorzeliśka trwało kilka dni. Do wybuchu II wojny światowej część miasta, spalona w 1930 r. nie została odbudowana, a dzisiaj nie został nawet ślad po tamtej zabudowie.

Za ratuszem na tzw. małym rynku pozostał plac po pierwszym w mieście drewnianym kościele pod wezwaniem św. Katarzyny, który był pierwszą siedzibą Bożogrobców w Przeworsku, rozebrany w XVIII w. zniknął na stałe z panoramy miasta.

Ratusz i pomnik Króla Władysława Jagiełły.
Fot. J. Sagan-Thomas

KOŚCIÓŁ I KLASZTOR OO. BERNARDYNÓW

Numer na mapie: 02
ul. Bernardyńska 22, Przeworsk

Kościół i klasztor oo. Bernardynów usytuowano we wschodniej części miasta „w pobliżu dawnego traktu ruskiego. Fundatorem świątyni był Rafał Tarnowski, właściciel miasta. Budowę kościoła pod wezwaniem św. Barbary w Przeworsku rozpoczęto w 1461 r., a ukończono staraniem samych zakonników w roku 1489, którzy pracowali również przy kopaniu wałów i fosa dookoła świątyni. Rozbudowa kościoła i klasztoru kontynuowana była w 1. poł XVII w., świątynia była murowana z cegły, nie tynkowana, oszkarpowana, z węższym wielobocznym prezbiterium. Stromy, wysmukły dach pokryto w roku 1612 dachówką karpiową, glazurowaną, wykonaną na miejscu przez samych zakonników. Fasadę kościoła ozdobił ciekawy gotycki, zębaty szczyt z żelaznym krzyżem na wierzchołku. Obecny kształt nadano mu w roku 1902.

Od strony południowo-wschodniej z daleka widniał manierystyczny szczyt prezbiterium z 1612 r.

Razem z murami okalającymi świątynię od strony północno-wschodniej kościół tworzył system obronny miasta, na pocz. XVII w. przy fortyfikacjach obronnych pracował znany ówczesny inżynier Krzysztof Mieroszewski. „Klasztor Bernardynów zdał się dla okolicznych mieszkańców nieobytą twierdzą i bezpiecznym schronieniem”, a jego obronny charakter podkreślała ośmioboczna wieża, datowana na 1644 r., pełniąca rolę dzwonnicy i baszty. Od strony południowej, u podnóża klasztoru znajdował się staw, będący pozostałością po naturalnej barierze wodnej, chroniącej miasto przed wrogiem. Do dziś od strony północnej zachowały się mury obronne z otworami strzelniczymi.

Kościół i Klasztor Bernardynów. Fot. J. Sagan-Thomas

Przeworski klasztor należał do grupy podobnych mu bernardyńskich warowni powstałych w XV wieku: w Samborze, Tarnowie, Lublinie,

Opatowie i Radomiu. W wiekach XV-XVIII odpierał on wiele napadów nieprzyjacielskich. Położony we wschodniej części miasta był narażony w pierwszym rządzie na ataki nieprzyjacielskie ze wschodu. W obronie jego brali udział również zakonnicy, którzy otrzymali prawo rozgrzeszania tych braci zakonnych, którzy przy obronie klasztoru zadali śmierć nieprzyjacielowi. Ponadto papież Klemens VII wydał w 1522 r. bullę zezwalającą zakonnikom na uczestnictwo w obronie i zbieraniu jałmużny na kupno obronnego sprzętu – dział i prochu. Podczas I i II wojny światowej, w murach klasztoru chroniła się liczna miejscowa ludność, podobnie jak to czyniła przed wiekami.

Kościół oo. Bernardynów. Fot. R. Bartnik

Od strony wschodniej rozciąga się wspinały widok na prezbiterium i klasztor, przylegający do budynku kościelnego, o trzech skrzydłach, tworząc czworobok z wirydarzem pośrodku. Klasztor murowany z cegły gotyckiej, nie tynkowanej, z wyjątkiem ściany skrzydła środkowego. Elewacja wschodnia i zachodnia klasztoru posiada dekorację z zendrówek. Pomimo etapowej budowy, różnych remontów i przeróbek obiekt z zewnątrz zachował pierwotny styl późnego gotyku.

We wnętrzu świątyni w przeciwieństwie do bryły kościoła widać wpływy innych epok, widoczna jest XVIII – wieczna barokizacja, wyposażenie kościoła również jest barokowe, a jego najważniejszym elementem jest ołtarz główny autorstwa Andrzeja Dąbrowskiego, przebudowany przez przeworskiego snycerza Antoniego Rarogiewicza na pocz. XX w.; barokowe rzeźbione stalle; obrazy autorstwa znanego malarza bernardyńskiego epoki baroku Franciszka Lekszyckiego (obraz św. Barbary w ołtarzu głównym i św. Antoniego Padewskiego w kaplicy); ołtarze boczne w postaci iluzjonistycznych rokokowych fresków. Najprawdopodobniej budowla była początkowo jednonawowa, a w 2. połowie XVIII w. została podzielona na nawę główną i nawy boczne.

Od strony północnej przylega do świątyni kaplica pod wezwaniem Świętego Antoniego z Padwy z obrazem tegoż świętego oraz ołtarzem, który wyszedł z pracowni rzeźbiarza Antoniego Rarogiewicza. W korytarzu prowadzącym do zakrystii widnieją XV-wieczne freski ze scenami męki Pańskiej i ukrzyżowania; gotyckie kamienne odrzwia prowadzące z kościoła do klasztoru, wejście do zakrystii i zarazem skarbcza zdobi kamienny, gotycki portal oraz kute, żelazne drzwi, gotyckie sklepienia w zakrystii i klasztorze. W klasztorze istniał zakład karny dla duchowieństwa świeckiego, który zniszono ok. 1870 r.

Poza murami klasztorowymi w części wschodniej miasta znajduje się kopiec tatarski, usypany dla upamiętnienia zwycięsko odpartego ata-

ku tatarskiego przez mieszczan przeworskich w 1624 r. Szczyt kopca zdobi barokowa kapliczka. Z klasztorem i kopcem tatarskim związana jest legenda: w r. 1624 Tatarzy napadli na Przeworsk. Zaatakowali miasto od strony wschodniej i przypuścili szturm na warownię – klasztor oo. Bernardynów. Kiedy doszło do spotkania tatarskiego dowódcy – agi z gwardianem – przełożonym klasztoru, okazało się że są oni kolegami ze szkół zagranicznych. Ugoszczony w refektarzu aga, wysłuchał prośb kolegi gwardiana aby powstrzymać szturm i wymyślił fortel. Szturm z Wielkiego Czwartku na Wielki Piątek nie będzie, bo dowódca tatarski uda chorobę. Tymczasem mieszkańcy miasta niech wezmą drewniane naczynia (plutnie, cebrzyki, barylki, niecki) i bijąc w nie, czyniąc wrzask – niech ruszą od strony Mleczyki na klasztor. Tatarzy pod wodzą niedoświadczonego dowódcy potraktują hałas jako odgłos potężnej odsieczy, która przybywa na pomoc – zawrócą. W nocy, zmobilizowano chłopów z Mokrzanki, Studzianu, Grzęski. Ruszyli z naczyniami, z hukiem i hałasem. Zastępca chorego dowódcy przeraził się i zarządził zwinięcie obozu i odwrót. Rano miasto było wolne. Na pamiątkę odniesionego zwycięstwa usypano kopiec tatarski. Zaś od Wielkiego Czwartku do Wielkiej Niedzieli na ulicach Przeworska do dziś słychać bębnienie na pamiątkę tamtego wydarzenia.

Historia ta kończy wędrówkę szlakiem najcenniejszych zabytków Przeworska.

od **A** do **Z**

Dojazd

Miasto Przeworsk położone jest przy drodze krajowej nr 4 („krajowej czwórce”), łącząc się z autostradą A4, trasa ta przebiega przez południową część Polski, pomiędzy przejściami granicznymi w Zgorzelcu i Korczowej. Przeworsk leży pomiędzy Rzeszowem i Łańcutem a Jarosławiem i Przemyślem. Na trasie: Rzeszów - Łańcut - Przeworsk - Jarosław - Przemyśl kursują busy i autobusy linii prywatnych i państwowych, m.in. Bus Natura, Eurobus, Koliber, PKS Jarosław. Trasą południowo-północną łączącą Przeworsk z Lublinem jest droga wojewódzka nr 835. W kierunku południowym droga nr 835 prowadzi w stronę pasma górskiego Bieszczadów. Na trasie tej funkcjonuje komunikacja autobusowa, wygodnie jest również poruszać się samochodem osobowym. Podróż pociągiem do stacji kolejowej Przeworsk Główny to kolejny alternatywny środek lokomocji. Węzeł kolejowy w Przeworsku jest jednym z największych na Podkarpaciu. Dwie największe linie kolejowe przebiegające tędy: na odcinkach Kraków Główny - Medyka oraz Lublin - Przeworsk. W pobliżu stacji Przeworsk Główny zlokalizowana jest stacja kolejki wąskotorowej Przeworsk Wąski, obejmująca trasę Przeworsk - Dynów. Postój taksówek znajduje się przy dworcu autobusowym w Przeworsku.

Gastronomia

W Przeworsku znajduje się kilkanaście lokali gastronomicznych: restauracji, pizzerii, cukierni, karczma regionalna w Skansenie - Campingu - Zajeździe „Pastewnik”, a nawet jeden bar mleczny. Restauracje „Ratusz” oraz karczma „Pastewnik” specjalizują się w potrawach z kuchni regionalnej, podkarpackiej i kresowej, serwując smaczkowe dania domowe.

Kolej wąskotorowa Przeworsk-Dynów

Licząca 110 lat kolej wąskotorowa powstała dla zapewnienia dogodnego transportu buraków do Cukrowni „Przeworsk”. Przez dziesiątki lat była także ważnym środkiem komunikacji dla mieszkańców miejscowości położonych na jej szlaku. W sezonie letnim od maja do września w weekendy kursuje pociąg turystyczny „Pogórzanin”. Kolejka na trasie o długości 46 km wyjeżdża ze stacji Przeworsk Wąski i wiedzie przez miejscowości: Urzejowice, Krzeczowice, Kańczuga, Łopuszka Mała (zalew),

Kolej wąskotorowa. Fot. Archiwum Starostwo Powiatowe w Przeworsku

Łopuszka Wielka, Manasterz, Zagórze, Hadle Szklarskie, Jawornik Polski, Szklary, Bachórz, końcowa stacyjka to Dynów. W Łopuszce Małej czynny jest zalew kąpielowy oraz zajazd „Ranczo” z pyszną domową kuchnią. Niezwykłą atrakcją kolejki jest najdłuższy w Europie tunel na liniach wąskotorowych o długości 602 m biegnący pod górą Szklarką. Przerwę w podróży można wypełnić, oglądając zabytkowy tabor kolejowy na stacjach Bachórz i Dynów oraz koniecznie zjeść tradycyjny polski obiad – w „Karczmie pod semaforem” w Bachórze. www.pogorzanin.pl

Muzeum w Przeworsku Zespół Pałacowo-Parkowy

Muzeum w Przeworsku istnieje od 1958 r. Powstało z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Przeworska, pierwszym kustoszem był Józef Benbenek. Zbiory początkowo mieściły się w salach ratusza miejskiego. Od roku 1974 Muzeum znajduje się w dawnej siedzibie Książąt Lubomirskich – na terenie kompleksu pałacowo – parkowego. W budynku pałacu prezentowane są ekspozycje wnętrz pałacowych, historii miasta Przeworska i etnografii regionu. Zaś w dawnych stajniach cugowych ulokowane została kolekcja sprzętu pożarniczego, zgromadzona przez Leona Trybalskiego.

Pałac Lubomirskich. Fot. R. Bartnik

Na parterze jednej z oficyn, w pomieszczeniu byłej kuchni pałacowej, mieści się sala wystaw czasowych: Galeria Magnez. Muzeum gromadzi, przechowuje i udostępnia muzealia: historyczne, etnograficzne, artystyczne, pożarnicze; fotografie oraz dokumenty archiwalne. Od 2009 działa również w Przeworsku Muzeum Społeczne Polskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego. Ekspozycja „Przeworsk: Dzieje i Ludzie” zajmuje 1. piętro Kamienicy Pieniążków przy ul. Konopnickiej.

Okolice Przeworska – atrakcje turystyczne

W pobliżu Przeworska znajdują się dwie zabytkowe rezydencje – obecnie zespoły pałacowo-parkowe: Sieniawa Czartoryskich i Zarczeczko Dzieduszyckich; oba obiekty dostępne do zwiedzania. Przewodzi tu również szlak drewnianej architektury Podkarpacia: cerkwie w Rudce (1693 r.), Krzeczowicach (2. poł. XVIII w.) i Leżachowie

(1796 r.), kościoły w Nowosielcach (1595 r.) i Siennowie (1676 r.). Miasteczko Kańczuga położone 11 km na południe od Przeworska, słynęło niegdyś z rzemiosł (druciarstwa, piernikarstwa i wyrobu czepków), w przeszłości zamieszkałe przez ludność kilku narodowości i wyznań. Najważniejszymi zabytkami Kańczugi są: barokowy kościół z 1605 r. pw. św. Michała Archanioła oraz murowana cerkiew grekokatolicka pw. Bogurodzicy Pokrow z końca XVII w. W leżącej nieopodal wsi Siedlecza zachował się kirkut należący do gminy żydowskiej w Kańczudze; znajduje się na nim kilkadziesiąt macew. W Markowej – warto zobaczyć muzeum budownictwa ludowego – skansen prowadzony przez Towarzystwo Przyjaciół Markowej. Na niewielkiej przestrzeni skupionych jest kilkanaście obiektów budownictwa ludowego, charakterystycznego dla wsi regionów łańcuckiego i przeworskiego.

„Pastewnik”

Na terenie dawnego majątku dworskiego – byłym pastwisku, zwanym „pasternikiem” lub „pastewnikiem”, usytuowany jest jedyny w Polsce skansen pełniący rolę zajazdu, hotelu i campingu. Zrealizowany w latach 1976-1996 tzw. żywy skansen, do którego przeniesiono z terenu miasta Przeworska i okolic, a następnie zrekonstruowano kilka budynków drewnianych: dom tkacza z szeroką sienią, dom wyrobnika, dom kupca masła z wysoką piwnicą, drewniano-murowaną kuźnię, dom z Gaci z werandą, dworek modrzewiowy z Krzeczowic. Budynki te pełniły funkcje hotelowe, gastronomiczne i administracyjno-biurowe. Karczma „Pastewnik” serwuje smaczne dania kuchni polskiej. Na terenie „Pastewnika” latem organizowanych jest wiele imprez plenerowych, m.in. „Grill w ogródku”, letnie koncerty lokalnych zespołów muzycznych, Przeworsk Blues Festiwal, spotkania kapel podwórkowych, Dni Przeworska. www.pastewnik.pl

Dworek z Krzeczowic w Skansenie „Pastewniku”. Fot. K. Ignas

Ratusz

W centrum zabytkowego starego miasta wznosi się budynek ratusza miejskiego z wieżą zwieńczoną iglicą z wizerunkiem herbu miasta Przeworska „Leliwa” (gwiazda sześcioramienna i półksiężyc). Poniżej herbu - wyciągnięta ręka trzymająca miecz – symbol „prawa miecza”, przywileju orzekania wyroków śmierci, jaki posiadał sąd wójtowski do końca XVIII w. Od 2013 r. w sezonie od 1 maja do 15 października, wieża funkcjonuje jako platforma widokowa.

Słonie

Rzeźba kwiatowa (konstrukcja z prętów metalowych, wypełniona ziemią, obsadzona eszewerią), w formie dwóch słoni, stojąca przy drodze krajowej nr 4. Jest popularnym obiektem, przy którym zarówno przeworszczanie, jak i przyjezdni wykonują pamiątkowe fotografie. Powstała ok. 1975 r. wraz z całym zespołem rzeźb kwiatowych: globus, wazon, orzeł – polskie godło, usytuowanych w różnych miejscach na terenie Przeworska. Do czasów obecnych przetrwały jedynie słonie, symbol pokoju i szczęścia, kojarząc się pozytywnie z Przeworskiem.

Przeworskie słonie przy krajowej E4. Fot. K. Ignas

Zakupy

W artykuły spożywcze można zaopatrzyć się zarówno w marketach (Biedronka, Intermarche, Rossmann), delikatesach (Smakosz), małych sklepach spożywczych (Groszek, Delikatesy Centrum), a także w sklepikach warzywnych. W Przeworsku znajdują się również sklepy firmowe lokalnych piekarni (Bonus, Felicja, Rozbórz) i zakładów miasarskich (Benbenek, Szarek). Działają także dwa sklepy całodobowe oferujące alkohol. Towary sezonowe, a głównie świeże warzywa i owoce, kupić można na placu targowym tzw. „zielonym rynku”. Dwa dni w tygodniu – w środę i sobotę – na plac targowy, zw. rynkiem na Kątach zjeżdżają się handlarze, wtedy kupić można wszystko: ubrania, buty, biżuterię, miód, olej lniany, drewniane zabawki, wiklinowe meble i sprzęty, a także towary sezonowe (suszone grzyby, mąkę żytnią na żurek, palmy wielkanocne, ziola, itp.)

Zakwaterowanie

Przeworsk posiada łącznie ok. 120 miejsc noclegowych, w 3 hotelach (Hotel i Restauracja „Terapia”, Hotel i Restauracja „Leliwa”, Mini-hotel „Galton”) oraz w Skansenie - Campingu - Zajeździe „Pastewnik”, pokoje 1-, 2-, 3-, 4-osobowe. W Przeworsku działa również Szkolne Schronisko Młodzieżowe (Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych) przy Zespole Szkół Zawodowych. 35 miejsc noclegowych oferuje również Restauracja-Bar-Noclegi „U Teresy” w Przeworsku.

PROGRAM JEDNODNIOWY

1 DZIEŃ POBYTU, DZIEŃ POWSZEDNI, ROBOCZY, W SEZONIE TURYSTYCZNYM OD POCZĄTKU MAJA DO KOŃCA WRZEŚNIA.

Rozpoczynamy pobyt w Przeworsku od wizyty w **Ratuszu**. Z wieży ratuszowej rozciąga się widok na panoramę Przeworska. Z tego miejsca można zorientować się w przestrzeni miasta i oznaczyć kolejne punkty zwiedzania, a będą to dwa późnogotyckie kościoły oraz klasycystyczny pałac Lubomirskich wraz z parkiem. (Ok. 40 min.) Od Ratusza, z rynku do kościoła i klasztoru Bernardynów prowadzi **ulica Bernardyńska**, gdzie zachowało się jeszcze kilka przykładów mieszczańskiego budownictwa przysłupowego, charakterystycznego dla regionu przemysłowego. Zwiedzane **kościół i klasztor Bernardynów**. (Ok. 40 min.) Od klasztoru Bernardynów warto przejść się ok. 700 m ulicą Tatarską i obejrzeć **kopiec tatarski**. Położony na wschód od kościoła

i klasztoru Bernardynów, przy dawnym trakcie jarosławskim, kopiec usypany został dla upamiętnienia zwycięsko odpartego przez mieszczan przeworskich najazdu tatarskiego w 1624 r. Na szczycie kopca wznosi się barokowa kapliczka słupowa. (Ok. 40 min.) Powrót na Rynek - ulicą Tatarską, a następnie ulicą Kilińskiego, gdzie z kolei zachowały się **XIX-wieczne domki przymurowe**, zbudowane z wykorzystaniem miejskich murów obronnych. Z Rynku – w kierunku dawnego kościoła bożogrobców, obecnie **Bazyliki pw. św. Ducha**. Zwiedzanie Bazyliki św. Ducha. (Ok. 1 godz.) Przerwa w zwiedzaniu – czas na kawę

Kopiec Tatarski. Fot. J. Sagan-Thomas

lub lancz – w pobliżu znajduje się godna polecenia restauracja „Ratusz”. (Przerwa ok. 1,5 godz.)

Z Rynku – w kierunku zachodnim – park i pałac Lubomirskich, gdzie znajduje się **Muzeum w Przeworsku**. W budynku pałacu Lubomirskich prezentowane są

Kościół św. Ducha. Fot. R. Bartnik

zbiory historyczne i etnograficzne oraz ekspozycja klasycystycznych wnętrz pałacowych. Zaś w głębi parku, w budynkach po stajniach cugowych, mieści się Muzeum Pożarnictwa – kolekcja sikawek konnych, kolekcja hełmów paradnych i bojowych, sprzęt bojowy, urządzenia sygnalizacyjne, umundurowanie strażackie, odznaczenia, pochodzące z wyposażenia ochotniczych straży pożarnych z terenu Podkarpacia. Spacer i odpoczynek w historycznym parku, z zabudowaniami kompleksu pałacowo – parkowego (oranżeria, kordegarda, domek ogrodnika), pomnikowe drzewa – aleja grabowa, lipa Króla Sobieskiego, platany, kasztanowce, sosny wejmutki. (Ok. 3 godz.) Z parku w kierunku zachodnim, przez most na Mlecze – do **Skansenu-Zajazdu „Pastewnik”**, gdzie obejrzeć można przykłady drewnianego budownictwa mieszczańskiego, domy zamieszane w przeszłości przez przeworskich rzemieślników i kupców, a także budynek dworku z Krzeczowic z 1701 r. – idealny przykład architektury „polskiego dworu”. W karczmie „Pastewnik” zjeść można obiadową kolację, z dań tradycyjnej kuchni polskiej, napić się kawy lub regionalnego piwa. (Ok. 2,5 godz.) Wizyta w „Pastewniku” jest końcowym punktem 1-dniowego pobytu w Przeworsku.

Wnętrza pałacowe - zegar kominkowy. Fot. K. Ignas, ze zbiorów Muzeum w Przeworsku

Karczma - Skansen Zajazd Pastewnik. Fot. K. Ignas, ze zbiorów Muzeum w Przeworsku

PLAN NA WEEKEND

2-DNIOWY POBYT W PRZEWORSKU – PLAN NA WEEKEND

Dzień pierwszy: Sobota

Dzień ten przeznaczony będzie na wycieczkę – **podróż kolejką wąskotorową** na trasie Przeworsk – Dynów, przystanek na stacji w Bachórze, droga powrotna z Bachorza do Przeworska. Kolejka kursuje w sezonie letnim od maja do września w weekendy, jako pociąg turystyczny „Pogórzanin”. Wyjazd o godz. 9:00 ze stacji Przeworsk Wąski. Stacja kolejki wąskotorowej Przeworsk Wąski znajduje się przy

Kolejka wąskotorowa Przeworsk-Dynów. Przejazd pociągiem specjalnym. Fot. Archiwum Starostwo Powiatowe w Przeworsku

stacji kolei normalnotorowej Przeworsk Główny. Kolejka prowadzi torem o długości 46 km, wyjeżdża ze stacji Przeworsk Wąski i wiedzie przez miejscowości: Urzejowice, Krzeczowice, Kańczuga, Łopuszka Wielka, Manasterz, Zagórze, Hadle Szklarskie, Jawornik Polski, Szklary, Bachórz, końcowa stacja to Dynów. Krajo-

braz trasy kolejki jest wyjątkowo malowniczy, przebiega doliną rzeki Mleczki przez Pogórze Dynowskie i przez dolinę Sanu. Niezwykłą jej atrakcją jest najdłuższy w Europie tunel na liniach wąskotorowych o długości 602 m, biegnący pod górą Szklarką. W tym punkcie podróży ma miejsce 15-minutowy postój. Zgodnie z rozkładem jazdy, pociąg przyjeżdża do Dynowa na godz. 11:45. W Dynowie nad Sanem, istnieje możliwość pikniku oraz pieczenia kielbasy. Jest tu do obejrzenia zabytkowy okazały budynek dworca kolejowego, poczekalni, a także zabytkowa lokomotywa. Aby zjeść tradycyjny polski obiad z kuchni domowej w „Karczmie pod semaforem”, należy wysiąść wcześniej, w Bachórze o 11.30. W Bachórze również wyeksponowany jest zabytkowy tabor kolejki wąskotorowej. Odjazd z Dynowa o godz. 14.30, a z Bachorza o godz. 14.45. Powrót do Przeworska na godz. 17.10. Spacer do centrum miasta ulicą Lubomirskich, obok kompleksu budynków przemysłowych, pozostałości po Cukrowni „Przeworsk”, wejście do parku bramą północną. Przez park – przejście do centrum miasta. Pogodne późne popołudnie i wieczór w Przeworsku spędzić można spacerując po wyludnionym o tej porze miasteczku. Czas na zakwaterowanie w hotelu czy zajeździe. Kolać i ogródek piwny. W okresie letnim w Przeworsku odbywają się koncerty instrumentalne i wokalne, lokalnych zespołów muzycznych, głównie na scenie plenerowej „Pastewnika” lub na Placu Mickiewicza za Ratuszem.

Dzień drugi: Niedziela

Drugi dzień pobytu w Przeworsku rozpoczynamy od śniadania, które zjeść można np. w Restauracji „Ratusz” czy w zajeździe „Pastewnik” (ok. 40 min.). Istotnym punktem pobytu jest zwiedzanie **Muzeum w Przeworsku**, czynnego w weekendy w godz. 10-14.

Park i pałac Lubomirskich, gdzie znajduje się Muzeum w Przeworsku, położony w zachodniej części miasta, obok „Pastewnika”, przy moście na Mleczce. W budynku pałacu Lubomirskich prezentowane są zbiory historyczne i etnograficzne oraz ekspozycja klasycystycznych wnętrz pałacowych. Zaś w głębi parku, w budynkach po stajniach cugowych, mieści się Muzeum Pożarnictwa – kolekcja sikawek konnych, kolekcja hełmów paradnych i bojowych, sprzęt bojowy, urządzenia sygnalizacyjne, umundurowanie strażackie, odznaczenia, pochodzące z wyposażenia ochotniczych straży pożarnych z terenu Podkarpacia. Spacer i odpoczynek w historycznym parku, z zabudowaniami kompleksu pałacowo – parkowego (oranżeria, kordegarda, domek ogrodnika), pomnikowe drzewa – aleja grabowa, lipa Króla Sobieskiego, platany, kasztanowce, sosny wejmutki. (Ok. 2,5 godz.) Przerwa w zwiedzaniu – czas na kawę lub lancz – w centrum starego miasta znajduje się godna polecenia restauracja „Ratusz”. (Przerwa ok. 1,5 godz.) Kolejny etap zwiedzania to dwa późnogotyckie kościoły. **Dawny kościół bożogrobców**, obecnie Bazylika pw. św. Ducha. Zwiedzanie Bazyliki św. Ducha i Sanktuarium Bożego Grobu, z możliwością wejścia do kościoła i uczestnictwa we mszy św. o godz. 15.00 (Ok. 40 min.) Idąc od

Muzeum w Przeworsku. Fot. K. Ignas

Oranżeria w parku. Fot. K. Ignas

Bazyliki, następnie przez rynek, do **kościół i klasztoru Bernardynów** prowadzi ulica Bernardyńska, gdzie zachowało się jeszcze kilka

Dziedziniec kościoła farnego, parada Turków. Fot. K. Uchman

przykładów mieszczkańskiego budownictwa przysługowego, charakterystycznego dla regionu przemyskiego. Zwiedzane kościoła i klasztoru bernardynów; z możliwością wejścia do kościoła i uczestnictwa we mszy św. o godz. 15.30. (Ok. 40 min – 1 godz.)

Od klasztoru Bernardynów warto przejść się ok. 700 m ulicą Tatarską i obejrzeć **kopiec tatarski**. Położony na wschód od kościoła i klasztoru Bernardynów, przy dawnym trakcie jarosławskim, kopiec usypany został dla upamiętnienia zwycięsko odpartego przez mieszczan przeworskich najazdu tatarskiego w 1624 r. Na szczycie kopca wznosi się barokowa kapliczka słupowa. (Ok. 40 min.) Powrót na Rynek - ulicą Tatarską, a następnie ulicą Kilińskiego, gdzie z kolei zachowały się **XIX-wieczne domki przymurowe**, zbudowane z wykorzystaniem miejskich murów obronnych. Po drodze wstąpić można na skwerek przy Placu Mickiewicza, gdzie znajduje się cukiernia Świtalskich „Bella” oferująca lody tradycyjne w kilkunastu smakach. Jest to jedna z nielicznych na Podkarpaciu lodziarnia ucierająca lody z naturalnych składników. (Ok. 40 min.) Z Rynku – w kierunku za-

Pastewnik. Fot. R. Bartnik

chodnim - do **Skansenu-Zajazdu „Pastewnik”**, gdzie obejrzeć można przykłady drewnianego budownictwa mieszczkańskiego, domy za-

mieszane w przeszłości przez przeworskich rzemieślników i kupców, a także budynek dworku z Krzczowicz z 1701 r. – idealny przykład architektury „polskiego dworu”. W karczmie „Pastewnik” zjeść można obiadokolację, z dań tradycyjnej kuchni polskiej, napić się kawy lub regionalnego piwa. (Ok. 2,5 godz.) Wizyta w „Pastewniku” jest końcowym punktem 2-dniowego pobytu w Przeworsku.

Pastewnik. Fot. R. Bartnik

ZABYTKI

01. BAZYLIKA P.W. DUCHA ŚWIĘTEGO - ul. Kościelna 7
02. KLASZTOR I KOŚCIÓŁ OO. BERNARDYNÓW
- ul. Bernardyńska 22
MURY OBRONNE - Biegna wzdłuż Klasztoru oo. Bernardynów
03. KOŚCIÓŁEK I KLASZTOR SS. MIŁOSIERDZIA - ul. Krakowska 1
04. MUZEUM ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY - ul. Park 2
05. RATUSZ - ul. Rynek 1
06. PASTEWNIK - ul. Łańcucka 2
07. KOLEJKA WĄSKOTOROWA - Trasa rozpoczyna się na stacji Przeworsk Wąski

BAZA NOCLEGOWA

08. HOTEL I RESTAURACJA „LELIWA” - ul. Lwowska 110
06. ZAJAZD-CAMPING-SKANSEN „PASTEWNIK” - ul. Łańcucka 2
09. NOCLEGI „TERAPIA” - ul. Kilińskiego 2
10. BAR-RESTAURACJA-NOCLEGI „U TERESY” - ul. Łańcucka 4
11. NOCLEGI „GALTON” - ul. Rynek 28
12. SZKOLNE SCHRONISKO MŁODZIEŻOWE TSM PRZY ZESPOLE SZKÓŁ ZAWODOWYCH - ul. Krasickiego 9

BAZA GASTRONOMICZNA

05. RESTAURACJA „RATUSZ” - ul. Rynek 1
06. ZAJAZD-CAMPING-SKANSEN „PASTEWNIK” - ul. Łańcucka 2
08. RESTAURACJA „LELIWA” - ul. Lwowska 110
09. RESTAURACJA „TERAPIA” - ul. Kilińskiego 2
10. BAR I RESTAURACJA „U TERESY” - ul. Łańcucka 4
11. RESTAURACJA „RICO” - Rynek 28
13. PIZZERIA „LAWENDA” - ul. Szkolna 1
14. PIZZERIA „BOSTON” - ul. Misiągiewicza 1
15. CUKIERNIA „MILLENIUM” - Pl. Mickiewicza 2
16. KEBAB „BIRINCI” - ul. Krasickiego 26
17. CUKIERNIA „BELLA” - Plac Mickiewicza 5
18. PIZZERIA „MAGNAT” - ul. Lubomirskich 1B
19. AVOCADO PIZZA, RESTAURACJA, CAFE - ul. Łańcucka 1A

STACJE

20. STACJA PKP - ul. Lubomirskich 14
21. STACJA PKS - Plac Fryderyka Chopina

ISTNIEJE MOŻLIWOŚĆ
WYPOŻYCZENIA MP5
Z NAGRANYMI
TRASAMI WYCIECZKI
PO PRZEWORSKU
W 5 JĘZYKACH DO WYBORU.

MIŁEGO ZWIEDZANIA!

INFORMACJE W MUZEUM W PRZEWORSKU
ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY
UL. PARK 2, TEL. 792 777 611
E-MAIL: BIURO@MUZEUM.PRZEWORSK.PL

Przeworsk

20

835

18

07

Lubomirskich

Budowlanych

Dynowska

Gleboka

Międzyk

1000-lecia

Dziurkowska

Szpitalna

10

06

E40

94

04

19

3 Maja

12

16

Krasickiego

Plac Jana Pawla II

21

Okopowa

11 Listopada

Warzywna

Krakowska

13

03

01

11

15

09

14

08

Sporna

Pszenna

Lwowska

Lwowska

Zielana

Kasztanowa

Niepodległości

Miodowa

Rzeczna

Waska

05

17

02

835

Słowackiego

Throcka

Gymnazjalna

Програма фінансована з фондів
Європейського Союзу

Проект «Східноєвропейські перлини: створення та просування продуктів міського культурного туризму в транскордонному просторі» реалізується Туристичною асоціацією Івано-Франківщини в рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2007-2013» Адреса: вул.Дністровська 26, 76018. м.Івано-Франківськ, тел.:+380342 54 29 50, факс:+3803 42 55 91 56 e-mail: office@taif.org.ua

Львівська
міська
рада

Fundacja
Akademia
Obywatelska

Fundacja Akademia Obywatelska
ul. Hetmańska 4/12, 35-045 Rzeszów
www.akademiaobywatelska.eu